

TEKSTY Z ULICY

nr 10

Zeszyt memetyczny

Redakcja

DOBROŚŁAWA WĘŻOWICZ-ZIÓLKOWSKA

WSPÓŁPRACA: MICHAŁ NOSZCZYK

Katowice 2006

Copyright © Uniwersytet Śląski, 2006. Wszelkie prawa zastrzeżone

Recenzent:
Tadeusz Miczka

Redakcja:
Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska
(opiekun naukowy Studenckiego Koła Naukowego Folkloroznawców
oraz Koła Naukowego Kulturoznawców
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Wydział Filologiczny, Instytut Nauk o Kulturze)
przy współpracy Michała Noszczyka

Projekt okładki - Michał Noszczyk

Wydawca:
Zespół pracowników naukowych, doktorantów i studentów
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Wydawnictwo i Agencja Autorska OFFMAX s.c.

Druk zeszytu sfinansowano ze środków Uniwersytetu Śląskiego
oraz
częściowo przez Instytut Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego
ze środków Unii Europejskiej w ramach inicjatywy
NEST/GIACS/CO3 Szóstego Projektu Ramowego

Sponsored partially by EU Sixth Framework Programme (FP6/CO3)

Katowice 2006

ISBN 83-87248-13-4

spis treści

Od Redakcji

s. 5

Wojciech BORKOWSKI:
Ewolucyjna droga do złożoności

s. 7

Paweł WĄSOWICZ:
Dlaczego nie lubimy teorii ewolucji?

s. 25

Tomasz KOZŁOWSKI:
Brzytwą po memach.
Czy memetycy mnożą byty ponad potrzebę?

s. 35

Michał NOSZCZYK:
Bulion w kostce. Kilka tez obok memetyki

s. 47

Dobrosława WEŻOWICZ-ZIÓŁKOWSKA:
Mowa a strategię memetycznego przetrwania.
Prolegomena do memetycznych studiów nad oralnością

s. 57

Antonina SZYBOWSKA:
O kontrafakturach, *missae parodiae* i „wędrujących melodiach” w muzyce
(nie tylko) dawnej

s. 73

Marta KRAWCZYK:
Zwał Sławomira Shuty jako dyskurs memetyczny,
czyli o uwikłaniu w umysłowe bałagany.

s. 81

Anna KRYŚCIAK:
Przyjemne zniewolenie

s. 89

O Autorach

s. 96

Od Redakcji

Teoria ewolucji – jak słusznie zauważa jeden z autorów przedkładanego właśnie czytelnikom kolejnego numeru *Tekstów z ulicy* – jest bodaj najzacieklej i najdłużej atakowaną teorią naukową ostatnich trzech stuleci: wieku XIX, XX i XXI. Mimo niepodważalnych osiągnięć i wspaniałych sukcesów w poznaniu i rozumieniu zjawisk życia (na przykład ustalenie linii rozwojowej hominidów, dziejów Ziemi, historii i praw funkcjonowania biosfery, odkrycie struktury DNA i zasad dziedziczności genetycznej, wirusowego charakteru wielu chorób itd., itd.) okazuje się ona nadal budzić emocje i wywoływać krytykę.¹

Memetyka, zbudowana w oparciu o tę teorię i prawa tzw. darwinizmu kosmicznego (wspartego na założeniu, iż wszelkie życie ewoluuje na drodze zróżnicowanej przeżywalności replikujących się bytów²), a przyjmująca dodatkowo istnienie drugiego jeszcze, obok genu, równie jak on realnego replikatora, który w całkowitej zgodzie z prawami ewolucji powiela informację pozagenetyczną, czyli inaczej mówiąc, informację kulturową, najprawdopodobniej czeka dopiero na falę krytyki i negacji. Jej pora jeszcze nie nadeszła, memetyce brak bowiem na razie rozstrzygnięć tak spektakularnych, jak sklonowanie owieczki Dolly, zbudowanie przemysłu biotechnologicznego i stworzenie szczepionki przeciwko wirusowi grypy czy wścieklizny. Brak jej ciągle empirycznych poświadczeń słuszności teorii, laboratoriów i instytucjonalnego zaplecza ważnego dla każdej budującej się nauki. Memetyka konstruuje dopiero swoje metody, wyodrębnia pola i przedmioty, antycypuje przemysły, w których być może znajdzie kiedyś zastosowanie. Już dziś widać jednak, że otwiera ona nowe horyzonty i nowe możliwości badawcze, budząc równocześnie opór, a nawet głęboki sprzeciw natury epistemologicznej, etycznej i teoriopoznawczej.

Memetycy, nauczeni nieco społecznymi doświadczeniami nauki, zdają sobie sprawę z wielu, choć nie ze wszystkich, zapewne, konsekwencji, jakie rysują się „w tle” neodarwinistycznego przełomu, którego są orędownikami. Ich błędy i niedociągnięcia, ale i skuteczność ich koncepcji znacznie wyraziściej też dostrzegają zwolennicy innych niż ewolucjonistyczna teorii i przedstawiciele innych dyscyplin naukowych. Poniższy numer *Tekstów z ulicy* w całości poświęcamy prezentacji takich właśnie kontrowersji i antycypacji, sformułowanych zarówno w obszarze samych nauk przyrodniczych, jak i na polu nauk humanistycznych.

¹ Wystarczy zapewne wskazać tylko na toczącą się aktualnie batalię z ewolucjonizmem, podjętą w Polsce nawet przez ministra edukacji, a sekundującą amerykańskim kreacjonistom-kontreformatorom, takim jak pastor Lloyd Anderson, aby uświadomić wysoką temperaturę tej nadal trwającej, a zdawałoby się, definitywnie zakończonej już przez Watsona i Cricka w 1953 roku (skonstruowanie modelu podwójnej helisy DNA) dyskusji. Zob. m.in. : Archiwum Gazety Wyborczej <http://serwisy.gazeta.pl/df/1,34471,3707421.html>

² R. Dawkins, *Samolubny gen*, przeł. M. Skoneczny, Warszawa 1996, s.433

Noty o Autorach:

Wojciech Borkowski – doktor, przez 10 lat był wykładowcą i asystentem w Instytucie Botaniki Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie zajmował się zastosowaniami w systematyce nieklasycznych metod taksonomii numerycznej i analizy obrazu. Jednocześnie (od 1994 r.) w Ośrodku Badania Układów Złożonych Instytutu Studiów Społecznych UW zajmuje się modelami symulacyjnymi procesów społecznych, dynamicznych sieci i ewolucji. Po obronie doktoratu w 2001 r. został etatowym pracownikiem ISS, a od 2000 r. jest też wykładowcą w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej, w szczególności na unikalnym interdyscyplinarnym kierunku studiów – Społecznej Psychologii Informatyki i Komunikacji (SPIK). Prowadzi różnorodne zajęcia z symulacji komputerowych i seminaria z szeroko pojmowanego ewolucjonizmu.

Michał Noszczyk – doktor, literaturoznawca, etatowo nie związany z żadną instytucją naukową czy akademicką; wydawca, zainteresowany krytyką kultury i refleksją humanistyczną w jej różnych odmianach.

Tomasz Kozłowski – socjolog, doktorant w Zakładzie Badań Kultury Instytutu Socjologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Główne obszary jego zainteresowań to socjobiologia, psychologia ewolucyjna oraz socjoantropologia rozrywki. Aktualnie zajmuje się wpływem konstrukcji umysłowej na tworzenie i postrzeganie treści humorystycznych, ewolucyjnymi podstawami zachowań ludycznych oraz ich rolę w życiu społecznym człowieka.

Marta Krawczyk – studentka V roku Kulturoznawstwa na Uniwersytecie Śląskim, specjalność: kultura literacka.

Anna Kryściak – studentka V roku kulturoznawstwa na Uniwersytecie Śląskim, specjalność: kultura literacka; pisze pracę magisterską na temat teorii i znaczenia wina i uczy w kulturze literackiej.

Antonina Szybowska – doktor, pracownik Zakładu Teorii i Historii Kultury Instytutu Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego. Jako absolwentka muzykologii PAM w Krakowie interesuje się szeroko pojętą kulturą muzyczną, a także semiotyką zachowań pozawerbalnych w różnych formach kultu religijnego.

Paweł Wąsowicz – biolog, doktorant w Katedrze Botaniki Systematycznej (Wydział Biologii i Ochrony Środowiska) Uniwersytetu Śląskiego. Interesuje się taksonomią i systematyką roślin, entomologią oraz szeroko pojętym ewolucjonizmem (od zjawisk mikroewolucji w świecie roślin do memetyki oraz etyki ewolucyjnej).

Dobrosława Wężowicz-Ziółkowska – doktor, pracownik naukowy Instytutu Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; folklorystka, od lat skupiona w badaniach na społecznych formach wyobrażeń zbiorowych oraz socjologii wiedzy i antropologii społecznej. Aktualnie prowadzi badania nad ontologią idei społecznych i komunikacją kulturową w kontekście teorii dynamicznych układów złożonych i ewolucjonizmu tzw. nowej biologii.